

Libertatea s-a născut la mahala

Tudor Negoescu

“ Pentru un singur poet mare,
limbile nu supraviețuiesc”

C. Noica

Recunosc, din ipostaza ipocritului lector, că, descoperind în mirificul spațiu virtual al Internetului “Cântece de mahala”, ale lui Florentin Smarandache, mi-am șoptit în barbă: “ Ce-ar mai putea aduce nou în poezia mahalalei acest autor, când, în trecut, ne-au încântat cu artisticele lor producții un Garcia Lorca, un Miron Radu Paraschivescu? Vom trăi și vom vedea sau, în pur spirit paradoxist, vom muri și vom vedea!”

Mă așteptam să descopăr, rob al acelorași prejudecăți estetice, date de purtarea celebrilor ochelari kantieni, un soi de deconstructivist postmodern, care se dedă la savuroase farse ludice. Și cam atât! Dar așteptările mi-au fost, spre plăcuta mea surprindere, înșelate.

Cred că Florentin Smarandache a început să-și scrie „Cântecele de mahala” de cum a pus piciorul pe pământ american, în lungile nopți de singurătate, de incertitudine și disperare ale emigrantului auto-exilat în pustiul Arizonei.

Cu siguranță că, pe ecranul minții, i s-au derulat atunci scene din copilăria trăită în spațiul edenic al Bălceștilor Vâlcii (copilăria însăși, ca stare de spirit, este un adevărat Eden) sau din adolescența petrecută prin sărăcăcioasele, dar atât de pline de farmec, mahalale ale Băniei Craiovei. M-am convins, lecturându-i poemele, că românul încearcă să se vindece de

singurătate, de nostalgie după o lume lăsată în urmă, rememorând, mai mult pentru sine, aceste *amintiri din copilărie*, aidoma unui șugubăț Creangă oltean.

Românul, oricât ar vrea să se ascundă după măști estetizante, se dovedește a fi un sentimental incurabil. Logosul îi este taxat, vrând-nevrând, de lestul amintirilor din perioada românească a existenței lui. În colțul ochiului îi simt o lacrimă și-n gât îi simt nodul acela premergător izbucnirii în plânsul eliberator de tensiuni. Sentimentalii, la noi, în plină domnie postmodernistă, fracturistă, sunt priviți ca vietăți ciudate, cu handicap.

De fapt, mahalaua autorului nostru este mult mai apropiată, ca existențialitate și risipă sărbătorească a trăirilor, de mahalaua lui Creangă, decât de dubiosul, scufundat în promiscuitate, Ferentari bucureștean, ca să numesc, la întâmplare, un actual cartier rău famat din România.

Dacă am încerca să urmărim procesul de istoricizare a mentalităților la români (ce studiu insolit ar ieși!), a stratificărilor socio-culturale, am constata că mahalaua lui Florentin Smarandache, ca matrice spirituală, își găsește corespondențe și-n Isarlikul lui Ion Barbu, dar și-n mahalaua lui Marin Sorescu, din Bulzeștii Doljului, autorul ciclului "La Lilieci". El știe că, sub ultimul strat, cel dat de mahala, eventualul cercetător ar găsi acel izvor de curăție, aparținând filonului folcloric, pur românesc. De altfel, chiar Noica, într-o scrisoare adresată lui Cioran, decreta: " ...aproape tot ce e reușită culturală, la noi, ține de cultura de tip folcloric." Și poate că avea dreptate marele filozof.

Din acest punct de vedere, demersul românului Smarandache trebuie privit ca un barometru socio-cultural al societății românești din anii `70-`80 ai secolului trecut, în zona ei cea mai gri, mahalaua. Această scriere are valoare de document, dar nu numai sub aspect istorico-literar! Ea zugrăvește mahalaua anilor `70-`80, o lume din ce în ce mai amorfă, demascând primele semne ale invaziei kitsch-ului.

În anii `70, ani ai dictaturii proletariatului, s-a accentuat migrația satului spre oraș, o extensie artificială dată de acea aberantă industrializare, creând acei hibridi suburbani, nici țărani, nici orășeni, care-și îneacă milenarele virtuți ale românilor în vicii, ca un reflex al instinctului de supraviețuire. Mahalaua începe să devină, în această perioadă de tristă amintire, un spațiu al deșrădăcinaților, alungând treptat acel aer de *dolce farniente* patriarhal.

Însăși firea zeflemistă a românului nu este altceva decât sus-pomenitul reflex.

Este neîndoios faptul că autorul a întâlnit (poate că a și conviețuit în preajma lor) țigani. E mai mult ca sigur că aceștia l-au impresionat, cu aura lor de mister și magie, cu trăirile lor pitorești, uneori violente. Țiganiii lui Smarandache (și nu numai) au un cult al libertății. Foștii robi ai moșiilor de pe malul Oltului sau al Jiului, s-au reîntâlnit, prin timp, în toleranțele mahalale românești. Pentru ei, ca să-l parafrazăm pe Blaga, libertatea s-a născut la mahala!

De aici, poate, că i-a venit ideea să dea o replică literară, prin timp, celebrelor "Cântice țigănești" ale lui Miron Radu Paraschivescu, care sunt, între noi fie vorba, mai mult o traducere personalizată a romanțelor lui Lorca. Sunt sigur că

Florentin Smarandache a sesizat că volumul “Cântice țigănești” al lui Miron Radu Paraschivescu nu e un punct de referință în poezia argotică, datorită unei idilizări forțate, artificiale, a limbajului poetic și, din acest motiv, încearcă o spălare de “idilic” a scriiturii, o înprospătare a acestui limbaj obosit.

Mie, ca un fost trăitor în spațiul mahalalei, îmi sună destul de fals unele versuri ale lui Miron Radu Paraschivescu. Eu îl rețin, totuși, ca pe un agreabil poet proletcultist, autorul unui celebru discurs mobilizator, în 1962, numit “ Către cei tineri”. Și vorba aceea, despre morți, numai bine!

Argoul, perceput în teoria comunicării ca o barieră de limbaj, are, într-adevăr, un iz de artificialitate. În mediile în care se folosește, este un limbaj codificat. Infractorii, de exemplu, știu că acest cod nu-l cunosc toți “fraierii”!

Argoul este, cum ar zice un Gerard Genette, “o abatere de la normă , de la uzul comun al limbii, o extensie a sensului lexical.”

Păi, fie-mi iertat, ce cititor american poate descifra codul folosit de Florentin Smarandache în scrierea poemului “În audiență”?

Poate numai unul care a trăit în România anilor `80, când, cu un “cartuș” de Kent, puteai deschide ușa oricărui funcționar public. Pare hilar acum, dar este tristul adevăr! Nu cred că presupusul cititor știe să înlocuiască substantivul propriu “Kent” cu adverbul de timp “când”, pentru a da o logică versurilor:

“- Kent mai vii?

-Peste o săptămână.”

Dar, în limbajul argotic, paradoxal, nu logica are întâietate, ci codul folosit.

Iată și o posibilă traducere: Prin “ciudata” întrebare, funcționarul îl atenționează pe solicitant că, dacă vrea să-i rezolve cererea, așteaptă ca acesta să-i aducă un “cartuș” de țigări Kent.

Solicitantul, dorind să-și rezolve problema, transmite că a înțeles mesajul și-i promite funcționarului, folosindu-se de recunoscuta ambivalență a cuvintelor românești, un pește proaspăt, prins la braconaj, probabil.

Doar în lumea argoului românesc, prepoziția “peste” se poate transforma, semnificând, în mod paradoxal, substantivul “pește”!

Acesta este limbajul codificat, aceasta e povestea țării de la Dunăre, România, “o țară deșărată cu nemiluita”, cum, cu tristețe, constată poetul Florentin Smarandache.

Uneori, mi se pare că autorului nostru i-e frică (sau lehamite?) de marea poezie, care, dă semne că i-ar fi accesibilă, chiar când acesta mimează nevinovate jocuri de cuvinte:

“Sunt cu corespondența la zi,
sunt cu iubirea la moarte”

(Bagaboanța)

Ca să mai uite de supărare, mai plasează ici-colo, cu tentă satirică la adresa regimului comunist, câte-un distih paradoxist, din cele care i-au adus notorietatea:

“Soluționați problema,
problematizați soluția”

(Orăcăiala)

sau, auto-ironic:

“ Fac și eu ce nu pot:
literaturizez neliterarul
... Distrugând tipare
creez de fapt alte tipare”

(Bleomangri cu picățele).

Savuros mi se pare poemul “Tovarășe popă”, scris într-un registru ludic, amintindu-mi de timișoreanul Șerban Foarță.

Pițipoanca și Gorobetele sunt Adam și Eva în mahalaua cu personaje vii, neliteraturizate, zugrăvite în fugă de autor.

Aforismele, trecând peste accentele lor parodice, amintesc de filozofia omului simplu de la țară, atât de drag nouă, pentru că l-am cunoscut:

“Dintre toate zeurile
cea mai bună-i carnea friptă.”

Autorul refuză acea solemnitate găunoasă a discursului poetic, migrând spre zona marginală a ludicului, a rostirii de tip argotic.

Femeia fatală din mahala este:

“ o iapă de femeie
de scapără scînteie!
... E o parașută
șută
... Cu fundul obraznic,
trainic.”

(Pușlamauda)

“ Are femeia pe dracu-n ea. Și craci
și sâni
lunecând printre mâini”

(Fleorțotina).

El pune întreaga miză pe ambivalența lexicului românesc, pe expresivitatea lui (aici are de câștigat și Florentin Smarandache, au de câștigat, mai ales, cititorii săi) și întreabă arghezian, cu gravitatea unui poet major:

“ Cine mă zbate în zbatere
la gatere?”

(Criza de criză)

Eu rămân la concluzia avansată puțin mai înainte: dacă ar vrea cu tot dinadinsul, Florentin Smarandache ar putea să scrie o poezie mare!